

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 78.

Fredagen den 4 september.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidna augusti.

§ 2.

Herr statsrådet *Stenberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 278, angående avlöning åt lärare vid folkskolor och vissa andra skolor under tjänstgöring till rikets försvar m. m.

Denna proposition hänvisades omedelbart till statsutskottet.

§ 3.

Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 279, angående anslag för understödjande av arbetslösa, som nu föredrogs, remitterades till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Molins* i Dombäcksmark på kammarens bord liggande motion nr 275.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets utlåtanden nr 28 och 29 samt särskilda utskottets nr 3 utlåtanden nr 1—3.

§ 6.

Till behandling upptogs nu lagutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld.

*Ang. lag om
utsträckt an-
stånd med
betalning av
gäld.*

Genom en den 28 augusti 1914 dagtecknad proposition, nr 274, vilken blivit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrå-

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 78. 1

Ang. lag om
utsträckt an-
stånd med
betalning av
gäld.
(Forts.)

det förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga ett i propositionen intaget förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Herlitz: Herr talman! Det kan ingalunda falla mig in att framställa något yrkande, men då det kanske icke är sista gången som ett förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld framlägges och då lagen, om den nu antages, förmodligen blir formulär för följande, har jag icke ansett mig böra undertrycka några anmärkningar, som det föreliggande förslaget ger anledning till. Jag kan icke erkänna, att lagen har på ett riktigt och rättvist sätt ordnat förhållandena ifråga om borgenärs rätt till ränta. I 8 § stadgas endast, att »å gäld, för vilken ränta ej är utfäst, men viss förfallodag är bestämd, äge borgenären för den tid, anstånd med gäldens betalning enligt denna lag äger rum, tillgodonjuta ränta efter sex för hundra om året», varjämte det finnes en särskild bestämmelse om ränta å växelskuld. Det finnes sålunda icke någon bestämmelse om, hur det skall förfaras i det fall, att ränta är utfäst, men till orimligt lågt belopp, och icke heller för det fall, att gälden icke är utfäst att betalas å viss förfallodag, utan är betalbar vid anfordran. Då lagen icke innehåller något stadgande därom, torde följden bli, att å sådan gäld icke någon ränta skall erläggas. Denna fråga har icke nu med avseende på denna lag någon avsevärd praktisk betydelse, eftersom anstånd icke skall åtnjutas för betalning av medel, insatta hos bank på löpande räkning eller upp- och avskrivningsräkning. Men om det en gång skulle bli erforderligt att medge anstånd med betalning av sådan gäld, kan denna fråga få stor praktisk betydelse, och det förefaller mig, som om det vore värt att tagas i övervägande, om bestämmelserna verkligen äro riktigt avvägda. Den enskilde sätter in sina pengar hos banken för en mycket låg ränta och därigenom betingar han sig rätt att få dem tillbaka när han vill. Då träder lagen emellan och berövar honom denna rätt, men i allt fall skall han vara bunden vid det för honom ofördelaktiga villkoret att fortfarande få nöjas med den lägre räntan. Mig vill det synas, som om rättvisa bäst skulle skipas på det sättet, att det fastställdes en viss fast minimiränta, som skulle erläggas under den tid, då anstånd åtnjutes, oberoende av huruvida ränta från början varit utfäst eller icke och oberoende av huruvida viss förfallodag är bestämd eller icke.

Jag har naturligtvis icke något yrkande att göra.

Herr Pettersson i Södertälje: I nu gällande moratorielag äro medtagna ibland den gäld, med avseende å vilken anstånd

åtnjutes, vissa avgifter, som utgå enligt patent- och varumärkesförordningen, men i det förslag om utsträckt anstånd med betalning av gäld, som nu föreligger, omnämnas icke dessa avgifter. Man skall således enligt detta förslag icke få rätt till anstånd med avseende å desamma. Skälet till att ifrågavarande avgifter äro uteslutna från rätt till anstånd är, att man anser, att de rätteligen icke äro att betrakta som gäld i lagens mening. Emellertid torde man kunna befara olägenheter och stora förluster för enskilda, ifall icke anstånd fortfarande skulle åtnjutas med betalning av särskilt patentavgifter. Jag har fört denna sak på tal inom utskottet och framhållit lämpligheten av att något göres i detta fall. Men jag har avstått från att reservera mig vid det förhållandet, att i händelse riksdagen icke oförändrat antog den kungl. propositionen, därav skulle nödvändiggöras förnyad remiss till lagrådet, varigenom det skulle uppstå svårigheter att få lagen promulgerad inom den tid, som erfordras. Jag har dock även här velat fästa uppmärksamheten på denna sak utan att framställa något yrkande.

*Ang. lag om
utsträckt an-
stånd med
betalning av
gäld.
(Forts.)*

Herr Söderberg i Stockholm: Jag har lika litet som den förste ärade talaren något yrkande att göra, men jag har icke kunnat uraktlåta att här söka ge uttryck åt den oro, som bemäktigat sig många vid tanken på vad den nya moratorielagen i vissa delar innehåller. För det första ha ju meningarna i senare tid blivit ganska delade, huruvida moratorielagen var fullständigt behöflig, när den tillkom första gången. Därom kan man icke här uppväcka någon diskussion, utan det gäller ju nu att söka avveckla lagen. Jag vet, att i de punkter, som jag särskilt ber att få fästa uppmärksamheten vid, har man inom lagutskottet försökt finna något uppslag för att stipulera undantag. Det gäller hyresavgifter i all synnerhet. Men man har icke kunnat göra det, utan har måst inbegripa även dem ibland de avgifter, för vilka lagen icke gäller. Att uppfattningen därom varit enhällig visar sig ju därav, att ingen reservation blivit fogad till utlåtandet. Då är det klart, att det icke rätt gärna är möjligt för en enskild kammarledamot att framställa något annat yrkande än det utskottet kommit till. Men det har emellertid givits offentliga uttryck åt den ängslan, som bemäktigat sig en del folk vid tanken på den tid, när hyrorerna skola erläggas. På grund av mobiliseringen ha många varit utan arbete och utan inkomster och till följd därav äro möjligheterna att erlægga hyra den första oktober oändligt små för att icke säga inga för en stor del medborgare. När lagen icke kan ändras i det stycket, gäller det naturligtvis, huru vederbörande hyresvärdar i första hand anse sig befogade att tillämpa denna lag och om deras goda vilja skall sträcka sig så långt som möjligt att giva anstånd med erläggandet av hyra. Detta står ju i det mest intima samband med fastighetsägarnes skyldighet att på bestämd dag erlægga stadgad ränta för in-teckningslån. Sälunda

Ang. lag om
utsträckt an-
stånd med
betalning av
gäld.
(Forts.)

kommer det hela ytterst att bottna i frågan med vilken energi kassor, institutioner och banker, hos vilka in-teckningarna äro placerade, vilja kräva ut och icke vilja ge anstånd med fastighetsägarnas förfallna räntor. Nog tror jag, att det är denna kam-mares samfällna mening, att därvidlag, såväl som med fastig-hetsägarnas utkrävande av hyror, skall förfaras så humant och så skonsamt som möjligt. På samma sätt är det med betalning av skatter, vilka det enligt lagen icke skall givas anstånd med. Jag hoppas, att man för fastighetsägarna och för in-tecknings-havarna skall söka ge de uppslag, som kunna givas för att icke den enskilde fattige, som är urständssatt att den första oktober erlägga hyra, omedelbart skall bli satt på bar backe eller lagsökt.

Det är dessa tankar jag vid lagens behandling här velat ge uttryck åt. Skulle möjligen från de institutioners sida, vilka ha in-teckningar mot fastighetsägarna, komma uppslag till Kungl. Maj:ts prövning, vilka skulle kunna mildra svårigheterna ute på bostadsområdet, skulle jag be Kungl. Maj:t taga sådana upp-slag under det mest vänliga beaktande.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Då ingen av de föregående talarna framställt något yrkande, hoppas och tror jag, att denna lag, som är ganska nödvändig, nu skall av riksdagens andra kammare godkännas. Det kunde då kanske vara onödigt att svara på de anmärkningar, som nu blivit fram-ställda, men jag kan dock icke avstå från att till kammarens protokoll låta anteckna min från de föregående talarne avvi-kande mening.

Jag skall börja med att bemöta den senaste ärade talaren, som, såvitt jag förstod honom rätt, önskade, att något sätt skulle utfinnas att bereda anstånd med hyrornas betalning den första nästkommande oktober. Detta yttrande visar, att den ärade talaren icke har klart för sig vad denna lag egentligen åsyftar. Det är nämligen fråga om uppskov med betalning av allenast sådan gäld, som tillkommit före den 5 augusti 1914. Däremot är varken i det föregående moratoriet eller i det nu föreliggande förslaget om dess fortsättning något som helst tal om sådan gäld, som *uppkommit* på grund av förhållandena efter nämnda dag. Hyror, som förfalla den första oktober, kunna så-lunda — särskilt här i Stockholm, där de betalas i förskott — under inga förhållanden inbegripas under nu ifrågavarande lag. Jag finner det mycket naturligt — vi ha också talat om saken i lagutskottet, där herr Lindhagen framfört liknande krav — att man anser det önskvärt att på något sätt kunna bereda lättnad för stora delar av svenska medborgare, som under nu-varande exceptionella förhållanden få det svårt att reda ut sina hyreslikvider. Men det blev oss alldeles klart, att en hjälp i det hänseendet icke kan sökas på den väg, som moratorielagen anvisar, utan skall sådan hjälp lämnas får det ske på annat sätt. Herr Lindhagen medgav också, då jag påpekade detta,

att det låg någonting i vad jag sade, och förklarade sig icke kunna fullfölja sin tanke på ändring i lagförslaget.

Min ärade granne framför mig talade om patentavgifter och han har själv angivit skälet, varför de icke tagits upp bland sådana likvider för vilka anstånd medgivits. Det är helt enkelt därför, att de icke äro att anse som gäld, utan de äro offentliga avgifter, jämförliga med skatter och dylika utlagor, vilka i denna moratorielag äro undantagna. Då en svensk medborgare icke medgives uppskov med en sådan avgift av annat slag, vars karaktär är att bibehålla honom vid en rättighet, såsom exempelvis förhållandet är med premier på grund av försäkringsavtal och avgifter till försäkringsanstalter och dylikt, så bör han också vara skyldig att fullgöra inbetalningar, som avse att bibehålla vid liv en patenträttighet. För övrigt torde den enda avsevärda svårighet, som skulle kunna uppstå för betalning av patentavgifter, inträffa för vissa utländska patenthavare vilka till följd av de oregelbundna kommunikationerna kunde få svårt att inom rätter tid inkomma med sina patentavgifter. Detta var anledningen varför dessa togos in i den förra lagen. Men det skälet kunde ej motivera en utsträckning av bestämmelsen över hela linjen, och för övrigt torde kommunikationerna nu hava kommit så i gång, att någon fara icke föreligger. Om det i något undantagsfall skulle förekomma, att en patenträttighet skulle löpa risk att förfalla därför att icke avgift erlades, så torde det icke vara uteslutet att genom Kungl. Maj:ts försorg något förfarande kan anvisas som beredde vederbörande patenthavare skälig respittid utan att tillgripa den generella utvägen att göra moratoriet tillämpligt å patentavgifter.

Vad slutligen rätten till ränta beträffar, är det, såsom herr Herlitz antydde, en sak, om vilken många olika förslag kunna framställas. Vad moratorielagen härom stadgar avser det fall, att skuld förfaller å viss tid. När skulden icke betalas och ingen ränta är utfäst, skall ränta utgå med 6 %. Är ränta utfäst, skall den fortfarande utgå efter utfästelsen. Vidare har man gjort ett tillägg, avseende ränta för växelskuld. Sådana skulder åter, för vilka icke någon viss förfallotid är utsatt, och som sålunda enligt nu gällande lag löpa med ränta från den tid, då gäldenären hos Konungens befallningshavande eller överexekutor krävd varder — vad sådana skulder beträffar, är det ju sant, att krav icke kan anställas under den korta tid, som denna lag gäller, till den 20 september. Men detta är väl en anordning, som man under rådande exceptionella förhållanden får underkasta sig. Det finns naturligtvis icke något hinder, om ett förnyande av moratoriet skulle komma i fråga, att då, såsom herr Herlitz önskat, denna fråga upptages till förnyat övertvägande och bestämmelserna om ränta ytterligare kompletteras.

Jag har, herr talman, icke något annat yrkande att framställa, än det om bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lag om
utsträckt an-
stånd med
betalning av
gäld.*

(Forts.)

*Ang. lag om
utsträckt an-
stånd med
betalning av
gäld.
(Forts.)*

Herr Söderberg i Stockholm: Jag vet icke, om jag missförstått lagen, men jag har fattat saken så, att om man kallar hyra för gäld och hyran skall betalas den första oktober, så är den icke tillkommen före den femte augusti, utan till följd av att hyran uttages i förskott, blir det en gäld, som är tillkommen efter den dag, från vilken denna lag äger gällande kraft. Sålunda kunna förfallna hyror omedelbart utkrävas på laglig väg, när lagen icke ger något undantag för dem.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärendet.

§ 8.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld.

§ 9.

Ordet lämnades nu till

Herr Adelsvärd, som yttrade: Jag får hemställa, att tredje särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m., dels ock åtskilliga i anledning av propositionen väckta motioner, och tredje särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag av länemedel för gäldande av kostnaderna för införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, samt slutligen samma utskotts utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubrikerna nr 195—197 för tobak i gällande tulltaxa m. m. måtte i nu nämnd ordning sättas främst bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för den 9 september.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 10.

Härefter anmäldes och godkändes särskilda utskottets nr 2 förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 116, med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 121, med förslag till lag om tillsyn å fartyg;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 122, angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.; och

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 194, med förslag till lag om ändring i 3 kap. sjölagen samt om ändrad lydelse av 294 § samma lag.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lundgren</i> i Björna	under 4 dagar fr. o. m. den 6 sept.,
» <i>Molin</i> i Dombäcksmark	» 5 » » » 5 »
» <i>Thorsson</i>	» 3 » » » 5 »
» <i>Stenudd</i>	» 3 » » » 8 »
» <i>Petrén</i>	» den 7 sept. och
» <i>Pettersson</i> i Södertälje	» 3 dagar fr. o. m. den 5 sept.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,33 e. m.

In fidem

Per Cronvall.